

Jautājumi un atbildes 26.03.2020.

1. G. Karlsona prezentācija "Kontrolētās vārdnīcas Latvijas Nacionālajā arhīvā: semantiskās sadarbības iespējas":

1.1. Autoritatīvo ierakstu «sinhronizēšana» starp atmiņas institūcijām, vienotas datubāzes izveide – *uz kādiem standartiem varētu veidot šo vienoto datubāzi? Un kāpēc vienotu?*

"Sinhronizēt" mēs varētu, ja vienotos par atsevišķiem elementiem. ERAF projekta ietvaros ir plānots veidot atsauču sistēmu, kuru varētu īstenot vienota datubāze. Par standartiem: šis ir atsevišķs jautājums, par kuru būtu jāvienojas. Jautājums ir tiešām, kādus datus sinhronizējam, sasaistām. Arhīva fondu līmeņa klasifikācijai, kura ir uz NACE bāzes, varētu papildus piesaistīt, piem. UDK.

1.2. Vai LNA sadarbības iespējas saskata tikai ar personu un institūciju autoritatīvo datu integrēšanā vienotā atmiņas institūciju datubāzē? Kā ar nozaru terminiem, NACE klasifikatoru?

Manuprāt, NACE klasifikatora izvēle 1990.gadu beigās bija kļūda, jo tā vairāk ir piemērota ekonomiskās darbības: uzņēmumu, fabriku, pakalpojuma sniedzēju klasificēšanai. Problēmas ir ar tās piemērošanu ne-ekonomiskās darbības sfērās, it īpaši ar valsts pārvaldes, sabiedrisko organizāciju darbībā, nemaz nerunājot par fizisko personu fondiem. Protams, ka personu un institūciju autoritatīvo datu integrēšana nav tikai vienīgais, ko var veikt. Var būt arī ģeogrāfiskie nosaukumi utt.

1.3. Vai katra atmiņas institūcija turpina lietot atšķirīgas pieejas un kontroles vārdnīcas un meklē kopīgu risinājumu, lai integrētu savus datus saistīto datu veidā ar saviem unikāliem identifikatoriem?

Varētu domāt par saistītajiem datiem, bet, kā minēju iepriekš, arhīvu jomā ļoti nopietni būtu apsverama pat NACE atmešana un pāreja uz, piemēram, UDK. Arhīvu jomā "Unikālie identifikatori" vairāk ir mūsu iekšējā lieta, tā lasītājus kā tādus un fondu šifrus neskar.

2. A. Vucānes prezentācija "Vienotais muzeju semantiskās prakses iespējas NMKK" :

2.1. Vai muzejiem vispirms pašiem nebūtu jāvienojas savā starpā par lielāku kontroli un standartiem?

Protams, muzeju viedoklis ir jāņem vērā, bet to viedokli pārstāv, piemēram, Muzeju padome. 2019.g. tika izveidota NMKK pilnveides darba grupa, kurā pārstāvēti vairāki Latvijas muzeji, arī šeit jautājumi tiek pārrunāti un no kuras piedāvājumu par konkrētu risinājumu būtiskākos jautājumos iesniedzam Muzeju Padomei.

Arī prezentācijā minētās Priekšmetu aprakstīšanas rokasgrāmatas izstrādē tika iesaistīti vairāki muzeju speciālisti. Tāpat arī NMKK izstrādē. Šie, šobrīd, ieteicamie standarti, jau ir nākuši no muzeju vidus. Tomēr, līdzšinējā pieredze rāda, ka liela daļa muzeju vēlas

lielāku kārtību, nemainot līdzšinējo praksi ar samērā lielo vaļu variācijām. Lai šo kārtību izveidotu, tomēr kādi ierobežojumi interpretācijās būtu nepieciešami.

- 2.2. Vai, ieviešot obligātu vienotā standarta ievērošanu priekšmetu aprakstīšanā NMKK, muzeji saskata arī sadarbības iespējas ar LNA, LNB u.c.? Ja "jā", vai ir kādi ieteikumi?

Jā, saskatām un vēlamies sadarbības iespējas. NMKK būtu nepieciešams domāt par autoratīvo ierakstu datubāzēm vai drīzāk sinhronizēšanas, aizgūšanas iespējām no citām, piemēram, LNB, LNA. Šobrīd kontrolētas vārdnīcas ir priekšmeta tips, valoda, valsts, žanri u.c. Dati par autoru noteikti ir viens no primārajiem, ko būtu nepieciešams pārkārtot, lai nākotnē iespējama piesaiste autortiesību sistēmai. Tāpat vērtīgi būtu arī veidot šādā veidā datus par vietām, institūcijām u.c.

- 2.3. Vai NMMK tiek izmantots Object ID?

Jā, tiek izmantots. Pēc Object ID standarta tiek aprakstīta un ievadīta priekšmeta pamatinformācija.

- 2.4. Vai saskatāt iespēju adaptēt arī citas kontrolētās vārdnīcas?

Jā, domāju, ka iekļaut NMKK citas kontrolētās vārdnīcas būtu ļoti vērtīgi. Ņemot vērā muzeju specifiku un lielo atšķirību vienam no otra, būtu ļoti jāizvērtē, kādas konkrēti. Tomēr, domāju, ka vairāk kontrolētu vārdnīcu ievērojami uzlabotu kopējo datu kvalitāti.

3. J.Ķikānes prezentācija "Par iecerēto sadarbību kultūras mantojuma digitālajā pārvaldībā (ERAF)":

- 3.1. Joprojām par nosaukumiem: "kultūras mantojuma tezaurs 7.sl., 12.sl.", "autoratīvo datu reģistrs 4.,5.,. un 9.sl.", "kultūras mantojuma kontrolētā vārdnīca jeb tezaurs, līdz šim sarunvalodā bieži saukta par autoratīvo datu risinājumu 6.sl.", "tezaurs (autoratīvo datu kopa) 8.sl.", "Autoratīvo datu tezaurs 11.sl.", "centrālais autoratīvo datu saraksts 12.sl."; "Autoratīvo datu sistēma, kurā jau izveidota Autoratīvo datu bāze, kurā tiek uzturēts centrālais autoratīvo datu saraksts 12.sl." Kas no šī attiecas uz BI un FLPP projektu?

Kultūras mantojuma kontrolētā vārdnīca jeb tezaurs (autoratīvo datu kopa) – te nevarētu likt visu vienā grozā. Vai varam vienoties, kā to nosaukt?

Atbilde: Šobrīd atšķiras dažādos dokumentos (un brīžam arī viena dokumenta ietvaros) lietotie termini. Par to viennozīmīgu lietojumu vēl jāvienojas. Šobrīd vismazāk domstarpību vērojams attiecībā uz nosaukumu "Atsauces datu centralizētais risinājums" jeb īsākā versijā "Atsauces datu modulis", ar ko saprotama programmatūras daļa, kas nodrošina dažāda veida atsauces datu piegādi citām programmatūras daļām un/vai sistēmām.

- 3.2. Kas ir "datu kvalitātes risinājums (DKS) – 6.sl."?

Atbilde: Kopējā Platformas arhitektūrā iezīmēts modulis, kura galvenā funkcija būtu automatizēta datu un digitālo objektu kvalitātes kontrole. Šobrīd ERAF projektu ietvaros nav paredzēts attīstīt.

- 3.3. 7.sl. "autortiesību risinājums var izmantot jebkādas Atsauces datu risinājumā esošās datu kopas kā klasifikatorus sava risinājuma darbības nodrošināšanai."
– *Kā nodrošinās personu identifikāciju nekontrolētiem datiem, lai ievērotu autortiesību prasības? Kas veiks labojumus datu konfliktu gadījumā?*

Atbilde: Plānots, ka gadījumā, ja Autortiesību sistēmā tiek identificēts digitālais objekts, kura autors un/vai autora mantisko tiesību turētājs nav atrodams Atsauces datu modulī, Autortiesību moduļa datu redaktors izveido attiecīgo ierakstu, kuru tad saņem Atsauces datu modulis un nodod tālāk saistītajām sistēmām.

- 3.4. 7.sl. "Nākotnē koprades rezultātā radītie autoritatīvie ieraksti, to savstarpējā sasaiste vai sasaiste ar digitālajiem objektiem var tikt pievienota KM tezaura jēdzienu un saišu sarakstam." *Kas ir domāts ar – koprade? Kas būs kopradītāji?*

Atbilde: Ar jēdzienu "koprade" saprotams angļu valodā "crowdsourcing". Kopradītāju grupas var būt dažādas – sākot no šaurām ekspertu kopām, beidzot ar ikvienu interesentu. Piedāvāju šo precizēt: nevis ka kopradē tiks radīti autoritatīvi dati (šis paliek BI un attiecīgo LNA kolēģu darba lauks), bet entītes (ieraksti).

- 3.5. 9.sl. "**Atsauces datu redaktors** veic ierakstu rediģēšanu, to konfliktu risināšanu, koprades rezultātā radīto jēdzienu un jēdzienu saistību izvērtēšanu." *Kas ir domāts ar "ieraksts" dotajā kontekstā? Vai viens cilvēks visiem koprades rezultātā tapušiem ierakstiem? Vai katrai iestādei būs savs redaktors?*

Atbilde: Jēdziens "ieraksts" šeit tiek lietots, lai apzīmētu datu kopumu, kas attiecas uz vienu objektu. Varam vienoties, ka "ieraksts" vietā lietojam "entīte". (Citāts no IFLA dokumenta "Starptautiskie katalogizācijas principi": Entītes ir lietotājus interesējošie pamatobjekti konkrētā jomā. Katru entīti var aprakstīt ar tās raksturīgajām pazīmēm, ko sauc par atribūtiem. Meklējot informāciju par konkrētu entīti, tās atribūti kalpo arī par līdzekļiem, ar kuriem lietotāji var formulēt vaicājumus un interpretēt atbildes. Attiecības izskaidro saistību starp entītēm.)

Jēdziens "atsauces datu redaktors" jāsaprot kā IS lietotāja loma ar noteiktiem uzdevumiem. Šī loma ar attiecīgajām tiesībām var tikt piešķirta vairākiem cilvēkiem dažādās institūcijās.

- 3.6. Kopumā var tikt uzturēti dažādas ticamības un izmantojuma atsauces dati, kas nepieciešami atšķirīgu vajadzību realizācijai. – *Lūdzu nosaukt atšķirīgās vajadzības! Kas tieši lietos nekontrolētos datus?*

Atbilde: Lietot datus, t.sk. nekontrolētos datus, Platformas ietvaros nosaka dažādu sistēmu un apakšsistēmu darbības algoritmi un realizējamās funkcijas. Piemēram, ja sistēmā jāievada metadati par DO, kura autors ir zināms, bet nav atrodams Autoritatīvo datu bāzē, tad ir jāizveido jauna entīte, norādot iespējami plašu informāciju par šo autoru. Šāda entīte potenciāli kandidē kļūt par autoritatīvo ierakstu.

- 3.7. **Autortiesību speciālists** var izmantot Atsauces datus, lai korekti sasaistītu KM tezaura jēdzienus ar Autoru datiem – *Kā tezaura jēdzienu sasaistīs ar Autora datiem? Kādas funkcijas būs Autortiesību speciālistam?*

Atbilde: Plānots, ka autortiesību speciālists jeb autortiesību datu redaktors strādās ar datiem Autortiesību sistēmā. Piemēram, gadījumā, ja kādam DO nepieciešams pievienot autoru, līdzautoru un/vai autora mantisko tiesību turētāju, viņš pirmkārt pārbaudīs, vai šai personai nav izveidota entīte Atsauces datu modulī.

3.8. Zinot, ka LNB likuma izmaiņās iekļauta LNB atbildība par “kultūras mantojuma tezauru datubāzi” (vai kā to sauksim), kas to finansēs?

Atbilde: Plānots, ka IS sākotnējā izveide tiek finansēta daļēji no LNB IS uzturēšanas budžeta un ERAF projektu finansējuma. Pēc ERAF beigām ir plānots kopējais IS uzturēšanas budžets, bet ir samērā skaidrs, ka pilnvērtīgai Atsauces datu moduļa attīstībai, t.sk. datu kvalitātes nodrošināšanai būtu jāpiesaista papildu finansējums.